

2018 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİ İLE İLGİLİ KAZANIMLARA ELEŞTİREL BİR BAKIŞ

Melike ULUÇAY (*)

Öz

Türkçe Dersi Öğretim Programı 2005 yılında yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanarak yürürlüğe girmiş ardından 2015 ve 2017 yıllarında iki kez yenilenmiştir. 2018'de yürürlüğe giren Türkçe Öğretim Programı'nda (MEB, 2018: 8) öğrencilerin gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak dil bilgisi ve yazım kuralları ile ilgili kazanımların artan bir yoğunluk içinde ve aşamalı olarak yapılandırıldığı belirtilmiş ve programda dil bilgisi ile ilgili kazanımlar okuma ve yazma öğrenme alanları içinde verilmiştir. 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki dil bilgisiyle ilgili kazanımları incelemek amacıyla yapılan bu araştırma doküman analizi deseniyle kurgulanmıştır. Programda (MEB, 2019) dil bilgisi ve yazım kuralları ile ilgili kazanımların artan bir yoğunluk içinde ve aşamalı olarak yapılandırıldığı söylenmesine rağmen dil bilgisi ile ilgili en fazla kazanımın 5. sınıf seviyesinde olduğu görülmektedir. Dil bilgisi öğretimi planlanırken önce cümle farkındalığı kazandırıldıktan sonra dil dizgesinin sistemli eklenme yapısını kavratmak ve beceriye dönüştürebilmek için parçadan bütüne gidilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Dersi, Türkçe Dersi Öğretim Programı, Dil Bilgisi Öğretimi, Kazanım, Gelişim Özellikleri.

A Critical Overview of the Acquirement Related to Grammar Teaching in 2018 Turkish Curriculum

Abstract

The Turkish Curriculum was prepared according to the constructivist approach in 2005 and then was revised twice in 2015 and 2017. It was stated in the Turkish Curriculum, which entered into force in 2018, (MEB, 2018: 8) that, considering the developmental

*) Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı
(e-posta: melikeulucay@gmail.com) ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6333-1286>

characteristics of the learners, the improvements related to grammar and spelling rules were gradually increased and gradually structured. This study, which was conducted to examine the acquirement related to grammar in the 2018 Turkish Curriculum, was constructed with a document analysis pattern. Although it is stated that the acquirement related to grammar and spelling rules in the curriculum (MEB, 2018) are gradually and consistently structured, the highest level of grammatical acquirement is seen in Grade 5 level. It is thought that after the sentence awareness is obtained, it is necessary to make the learners comprehend the systematic articulation structure of the language, and proceed from parts to the whole to develop their skills.

Keywords: *Turkish Lesson, Turkish Curriculum, Grammar Teaching, Acquirement, Developmental Characteristics.*

1. Giriş

Türkçe Dersi Öğretim Programı 2005 yılında yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanarak yürürlüğe girmiş ardından 2015 ve 2017 yıllarında iki kez yenilenmiştir. Karadağ'a (2012: 99) göre eğitim programlarının, çağın gereklerini yerine getirebilmek ve zaman içinde oluşabilecek yeni ihtiyaçları karşılayabilmek için değiştirilmesi veya güncellenmesi olağan bir durumdur. 2005 programında dil bilgisi ile ilgili kazanımların diğer öğrenme alanlarını destekleyen kurallar bütünü olarak ayrı bir başlık altında verildiği, 2015 programında ise dil bilgisinin okuma ve yazma öğrenme alanları içinde verildiği bilinmektedir. 2018'de yürürlüğe giren Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2018: 8) öğrencilerin gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak dil bilgisi ve yazım kuralları ile ilgili kazanımların artan bir yoğunluk içinde ve aşamalı olarak yapılandırıldığı belirtilmiştir. Bu programda 2015 programında olduğu gibi dil bilgisi çoğunlukla okuma ve yazma öğrenme alanları içinde verilmiştir.

Dil yetisi ile dünyaya gelen birey dilini öncelikle dinleme yolu ile ailesinden öğrenir. Bilinçsizce sezme yoluyla edinilen dil yapısı okula başlanıldığında Türkçe dersleri ile bilinç düzeyine çıkar. Türkçe dersi bireyin dil edinç düzeyini yükseltmeyi amaçlar ve bunu yapabilmek için tamamlayıcı bir alan olarak dil bilgisine ihtiyaç duyar. Dil bilgisi temel dil becerilerini destekleyen kurallar bütünüdür. Dil bilgisi öğretimi yapılırken kurallar direkt verilmemeli; kurallar uygulama boyutunda öğrencilere beceri olarak kazandırılmalı ve alışkanlık haline getirilmelidir. Güneş (2007: 265) yapılandırmacı yaklaşıma göre dil bilgisi öğretiminin anlamak ve anlamı aktarmak için yapılması yani dil bilgisinin herhangi bir şeyi anlamak, bir anlamı aktarmak ve iletişim kurmak için kullanılması gerektiğini belirtmektedir.

Dil bilgisi konularının öğrenciler tarafından tam olarak kavranabilmesi için dilin çift eklemli olma özelliği dikkate alınarak sadece biçim ya da sadece anlama yönelik değil her ikisi de göz önünde bulundurularak öğretim yapılmalıdır.

Ana dil eğitiminin hedefi, öğrencilere dilin dizisel ve dizimsel eksenlerini yetkin bir biçimde kullanabilme becerisini, farkındalık ve bilinç düzeyinde kazandırmaktır. Ana

dili eğitiminde süreç, dizisel/düşey eksenden dizimsel/yatay eksene doğru ilerler. (Onan, 2012b: 240) Buna göre dil eğitimi için anlamı oluşturan dilsel yapıdan söz dizimine doğru bir yol izlenmelidir. Dolayısıyla dil bilgisi öğretiminde öncelikle cümlede anlam vererek cümle farkındalığı kazandırılmalı; ardından ses bilgisinden başlanarak en küçük dizim unsurundan en büyük dizim unsuruna doğru bir sıralama yapılmalıdır. Öğretim sırasında öğretmene kılavuzluk edecek olan Türkçe Dersi Öğretim Programında da sistimli bir sıralama olmalıdır. Ayrıca hem farkındalık hem de kullanabilme becerisi kazandırabilmek için dil bilgisi ile ilgili kazanımların bütün öğrenme alanları içinde yer alması gerekmektedir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yapılan güncellemelerden sonra ilgili çalışma yapan Yıldırım, Kandemir ve Çınar (2017); sınıf öğretmenlerinin 2016-2017 Eğitim ve Öğretim yılında uygulamaya konulan Türkçe Dersi Öğretim Programına yönelik görüşlerini incelemiştir. Bayburtlu (2015), İşeri ve Baştuğ (2016), Altunkeser ve Coşkun (2016), 2006 ile 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programlarını; Aydın (2017) ise 2015 ile 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programlarını çeşitli değişkenler bakımından karşılaştırmalı olarak değerlendirmişlerdir. Ayrancı ve Mutlu (2017); 2006, 2015 ve 2017 olmak üzere üç Türkçe Dersi Öğretim Programını farklı ve benzer özellikleri bakımından karşılaştırmıştır. Aşar ve Mete (2017), 2006 ve 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programlarındaki kazanımlarda kullanılan fiillerin yenilenmiş Bloom taksonomisindeki üst düzey bilişsel basamaklara çıkabilme durumunu incelemiştir. Söylemez (2018), 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı dört temel dil becerisi alanlarındaki kazanımların yönelik olduğu üst düzey düşünme becerilerini tespit etmek amacıyla incelemiştir. Ömeroğlu (2018); 2004, 2005, 2015 ve 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında dil bilgisi öğretimini ilke, amaç, kazanım ve konular açısından incelemiştir.

Bu araştırmanın amacı 2018'de yürürlüğe giren Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan dil bilgisi ile ilgili kazanımları konuların sıralanışı, seviyelendirilmesi ve beceri alanlarına uygunluğu bakımından değerlendirmektir. Bu amaç kapsamında şu sorulara cevap aranmıştır:

- 1) Dil bilgisi ile kazanımların sınıf düzeylerine göre sayılarla dağılımı nasıldır?
- 2) Dinleme/izleme öğrenme alanındaki dil bilgisi ile ilgili kazanımlar ve bu kazanımların sınıf düzeylerine göre dağılımı nasıldır?
- 3) Konuşma öğrenme alanındaki dil bilgisi ile ilgili kazanımlar ve bu kazanımların sınıf düzeylerine göre dağılımı nasıldır?
- 4) Okuma öğrenme alanındaki dil bilgisi ile ilgili kazanımlar ve bu kazanımların sınıf düzeylerine göre dağılımı nasıldır?
- 5) Yazma öğrenme alanındaki dil bilgisi ile ilgili kazanımlar ve bu kazanımların sınıf düzeylerine göre dağılımı nasıldır?
- 6) Programdaki dil bilgisi ile ilgili kazanımların beceri alanlarına uygunluğu nasıldır?

2. Yöntem

2.1 Araştırmanın Deseni

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki dil bilgisiyle ilgili kazanımları incelemek amacıyla yapılan bu araştırma, doküman analizi deseniyle kurgulanmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 217). Çalışmada Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımlar açısından incelendiği için bu desen tercih edilmiştir.

2.2 İncelenen Doküman:

Araştırmada 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı doküman olarak incelenmiştir. Türkçe Dersi öğretim Programı 2005'te yapılandırmacı yaklaşıma göre yenilenmiştir. Yenilenme çalışmaları mevcut müfredatlar, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler doğrultusunda çağın gerekliliklerini, ferdin ve toplumun değişen ihtiyaçlarını karşılayabilmesi nedeniyle devam etmiştir. 2015'te program köklü değişiklikler yapılarak uygulanmış ardından 2016-2017 eğitim ve öğretim yılında programa 10 kök değer, 9 yeterlilik ve beceri eklenerek yenilenmiş müfredat ilk olarak 2017-2018 eğitim-öğretim yılında öncelikle 1, 5 ve 9. sınıflarda; 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında da tüm sınıf seviyelerinde uygulamaya konulmuştur. En son Mayıs 2019'da alınan kurul kararı ile programa son güncelleme yapılmıştır. Bu güncellemede dil bilgisi ile ilgili kazanımlar üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

2.3 Veri Toplanması ve Analizi:

Araştırmada 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı Talim Terbiye Kurulunun internet sayfasından indirilerek elde edilmiş ve temel doküman olarak kullanılmıştır. Programdaki öğrenme alanları içerisinde yer alan dil bilgisi ile ilgili kazanımlar incelenmiş, uzman görüşleri ve literatür taraması doğrultusunda dil bilgisi öğretimine uygun olup olmama noktasında söz konusu kazanımlara ilişkin bulgular yorumlanmış ve tartışılmıştır.

3. Bulgular

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki Dinleme/İzleme öğrenme alanında yer alan dil bilgisi ile kazanımlar ve bu kazanımların sınıf düzeylerine göre dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo 1. Dinleme/İzleme Öğrenme Alanındaki Dil Bilgisi ile İlgili Kazanımlar ve Bu Kazanımların Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

Dil Bilgisi Konuları	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Dinleme/İzleme				
Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	✓	✓	✓	✓

Tablo 1.'e göre *Dinleme/İzleme* öğrenme alanı içinde bütün sınıf düzeylerinde “Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen, bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.” kazanımının yer aldığı görülmektedir. Kazanımın açıklamasında “Öğrencilerin kelime anlamlarına yönelik tahminleri ile sözlük anlamlarını karşılaştırmaları sağlanır.” ifadesi yer almaktadır. Saussure (2001: 169) dizgenin parçası olan sözcük yalnızca bir anlam içermez özellikle bir değer taşır ve bu sözcüğün içeriği ancak kendi dışındaki öğelerin yardımıyla belirlenebilir diyerek bağlamın öneminden bahsetmiştir. Saussure’ün değer olarak bahsettiği bağlam bir kelimenin aslında temel ve mecaz anlamının dışında kalan yan anlamları oluşturur. Buna göre öğrenci bağlamı göz önünde bulundurarak anlamı tahmin etmek durumundadır. *Dinleme/İzleme* öğrenme alanında dilbilgisi ile ilgili başka bir kazanıma rastlanmamaktadır.

Tablo 2. Konuşma Öğrenme Alanındaki Dil Bilgisi ile İlgili Kazanımlar ve Bu Kazanımların Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

Konuşma	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.	√	√	√	√
Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.	√	√	√	√

Tablo 2.'ye göre *Konuşma* öğrenme alanı incelendiğinde bütün sınıf düzeylerinde “Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.” kazanımı görülmektedir. Bu kazanıma göre öğrenciden bildiği ya da daha sonra öğrendiği kelimeleri konuşurken anlamlarına uygun olarak kullanmaları yani dizisel ilişkileri göz önünde bulundurarak dizimsel eksende yeni bir dizim oluşturmaları beklenmektedir. Bu kazanımın öğrencilerin hem kelime hazinesine, hem dil bilgisine hem de akıcı konuşma becerisine katkı sağlaması bakımından bu öğrenme alanı içinde verilmesi yerindedir.

Konuşma öğrenme alanı içindeki dil bilgisi ile ilgili diğer bir kazanım ise “Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.” kazanımıdır. Bu kazanım bütün sınıf düzeylerinde yer alırken açıklamalar kısmında 5. sınıfta “ama, fakat, ancak, lakin”, 6. sınıfta “ama, fakat, ancak, lakin, bununla birlikte, buna rağmen”, 7. sınıfta “oysaki, başka bir deyişle, özellikle, ilk olarak, son olarak” ifadelerinin verilmesi gerektiği yazmaktadır. 8. sınıfta ise bu kazanımla ilgili herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir. Bu öğrenme alanında vurgu, tonlama, telaffuz, kavşak ve durak gibi anlamı ciddi şekilde etkileyen parçalarüstü sesbirimlerine uygun konuşma ile ilgili bir kazanım görülmemektedir.

Tablo 3. Okuma Öğrenme Alanındaki Dil Bilgisi ile İlgili Kazanımlar ve Bu Kazanımların Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

Okuma	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Akıcı Okuma				
Noktalama işaretlerine dikkat ederek sesli ve sessiz okur.	✓	✓	✓	✓
Söz Varlığı				
Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	✓	✓	✓	✓
Kelimelerin eş anlamlılarını bulur.	✓			
Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.	✓			
Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.	✓			
Kökleri ve ekleri ayırt eder.	✓			
Yapım ekinin işlevlerini açıklar.	✓			
Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder.		✓	✓	
İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.		✓		
İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar.		✓		
Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.		✓		
Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.		✓		
Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.		✓		
Basit, türemiş ve birleşik fiilleri ayırt eder.			✓	
Zarfların metnin anlamına olan katkısını açıklar.			✓	
Fiillerin anlam özelliklerini fark eder.			✓	
Anlatım bozukluklarını tespit eder.			✓	
Metindeki anlatım bozukluklarını belirler.				✓
Fiilimsilerin cümledeki işlevlerini kavrar.				✓
Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.		✓	✓	
Geçiş ve bağlantı ifadelerinin metnin anlamına olan katkısını değerlendirir.				✓
Anlama				
Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.	✓			
Okudukları ile ilgili çıkarımlarda bulunur.	✓	✓	✓	✓
Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri ayırt eder.	✓			

Tablo 3.'e göre programda *Okuma* öğrenme alanı *Akıcı Okuma*, *Söz Varlığı* ve *Anlama* olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. *Akıcı Okuma* içinde noktalama işaretlerine uygun okuma her sınıf düzeyinde verilmiş fakat konuşma öğrenme alanında olduğu gibi *Akıcı Okuma* kısmında da parçalarüstü ses birimleri ile ilgili herhangi bir kazanıma yer verilmediği görülmüştür.

Okuma öğrenme alanı içinde yer alan *Söz Varlığı* başlığı altında tüm sınıf düzeylerinde dil bilgisiyle ilgili toplam 25 kazanım olduğu görülmektedir. Öğrencilerin okudukları metinlerdeki bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamlarını bağlama göre tahmin etmeleri ile ilgili kazanım her sınıf düzeyinde görülmektedir. Bunun dışında eş anlam, zıt anlam ve eş sesli kelimeler ile ilgili kazanımlar sadece 5. sınıf düzeyinde yer almakta, diğer sınıf düzeylerinde görülmemektedir. Eş anlamlı kelimelerin bir söz dizimi içinde beraber kullanılması anlatım bozukluğuna neden olmaktadır. Dildeki her kelimenin zıt anlamı olmamakla birlikte sıfat, zarf ve fiillerde zıt anlama rastlanmaktadır. Dolayısıyla zıt anlamlı kelime öğretimi hem kelime hazinesini zenginleştirmekte hem de dil bilgisi öğretiminde önemli bir yere sahip olmaktadır. Göstereni aynı fakat gösterileni farklı olan eş sesli kelimelerin anlamları da bağlama göre belirlenir. Bunlara göre eş anlamlı, zıt anlamlı ve eş sesli kelimeler ile ilgili diğer sınıf düzeylerinde de aşamalı olarak kazanımlara yer verilebilir. 5. sınıf düzeyinde ve *Anlama* başlığı altında yer alan gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri ayırt etme ile ilgili kazanımın -bütün öğrenme alanlarını ilgilendirmekle birlikte- anlam derinliğini ilgilendirdiği için özellikle *Söz Varlığı* başlığı altında olması gerekir.

Anlam bilgisi ile ilgili kazanımların ardından *Söz Varlığı* başlığı içinde 5. sınıf düzeyinde kök ve eklerin ayırt edilmesini içeren kazanım ile biçim bilgisi konuları başlanmaktadır. Biçim bilgisi ile ilgili 5. sınıfa kadar herhangi bir kazanım programda yer almadığı için bu konuda öğrencilere önce biçim birimlerin işlevleri ile ilgili farkındalık kazandırılması gerekir. Ayrıca köklerin isim ve fiil olarak iki kategoriye ayrıldıkları ile ilgili herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Kategori ayırımını yapabilmek için yükleme değinilmesi yani her şeyden önce cümle farkındalığının kazandırılması gerekir. Ardından yine 5. sınıfta yapım eklerinin işlevlerinin açıklanması ilgili kazanıma geçilmektedir. Yapım eklerinin işlevinin sezdirilebilmesi ve kelime türetmenin mantığının kavratılabilmesi için köklerin kategorilerinin farkında olunması gerekir. Yapım ekleriyle ilgili kazanımın ardından çekim ekleri verilmiştir. Hem yapım hem de çekim ekleriyle ilgili olan bu kazanımların ifadesi ayırt etme ve açıklama üzerine olsa da kazanımların açıklamasında eklerin işlevlerinin sezdirilmesi ön plana çıkmaktadır.

Çekim ekleri ile ilgili kazanım 6. ve 7. sınıfta yer almaktadır. Kazanımın 6. sınıftaki açıklaması “İsim çekim ekleri (çoğul eki, hâl ekleri, iyelik ekleri ve soru eki) üzerinde durulur.” iken 7. sınıftaki açıklaması “a) Fiil çekim ekleri (kip ve kişi ekleri) üzerinde durulur. b) Fiillerde anlam kayması konusu üzerinde durulur.” şeklindedir.

Söz Varlığı içinde 6 sınıfta isim-sıfat, isim tamlaması-sıfat tamlaması, edat, bağlaç ve ünlem sözcük türlerinin, 7. sınıfta zamirlerin, 8. sınıfta zarfların metnin anlamına olan

katkısını açıklamak amacını taşıyan kazanımlar yer almaktadır. Sözcük türlerinden fiilimsiler 8. sınıfta yer almakta ve kazanım fiilimsilerin cümledeki işlevini kavramaya yönelik olarak ifade edilmektedir. Sözcük türleri ile ilgili kazanımların "... metnin anlamına olan katkısını açıklar." şeklinde ifade edildiği görülmektedir. Öğrencinin sözcük türlerinin anlama olan katkısını açıklayabilmesi öncelikle bunları kavramasını gerektirmektedir. Sözcük türünü kavradıktan sonra da cümledeki işlevini sezmesi gerekir. Bu aşamalardan sonra öğrenci sözcük türlerinin metnin anlamına olan katkısını açıklayabilecektir.

Sözlüksel bir anlamları olmayan ve bağlamda değer kazanan, isimleri temsil eden zamirler isimlerden hemen sonra, şahıs ekleri ve ilgi hali eki ile birlikte öğretilmelidir. Cümle kurarken zorunlu değil bağlama göre seçimli olan ve mutlaka isim ve fiille kullanılan zarflar, fiilin temel anlamını değiştirmeden anlamı sınırlandırır ya da güçlendirirler. Dolayısıyla kelime türlerinin cümle farkındalığını ön plana alarak metin içinde öğretilmesi önem taşır.

Biçim bilgisi ile ilgili kazanımlar 6. sınıfta basit, türemiş ve birleşik kelimeleri, 7. sınıfta ise basit, türemiş ve birleşik fiilleri ayırt etmeyi amaçlamaktadır. Yapım ekleri 5. sınıfta verilirken kelime yapısı 6. sınıfta verilmektedir. Ekleri ve kökleri 5. sınıfta kavratmaya; basit, türemiş ve birleşik kelimeleri 6. sınıfta; basit, türemiş ve birleşik fiilleri 7. sınıfta kavratmaya yönelik bir aşamalandırma yapılmıştır.

7. sınıfta fiillerin anlam özelliklerine yer verilmiştir. İlgili kazanımın açıklamasında iş (kılış), oluş ve durum fiillerinin anlam özellikleri üzerinde durulması gerektiğinden bahsedilmektedir. İş, oluş ve durum fiillerinin anlam özellikleri fark ettirmeye yönelik kazanımın hem 7. sınıfta yer alması hem de *Söz Varlığı* başında altında verilmesi yerindedir. Sebzeçioğlu'na (2016: 366) göre fiillerin anlambilimsel sınıflandırılması sözlüksel anlamlarından kaynaklı içsel yapıya dayanmaktadır. Dolayısıyla fiillerin anlam özelliklerini fark etmek daha üst bir beceridir. Ayrıca anlamdan yola çıkılarak fiilin anlam özelliği fark edilemediğinde oluş fiillerinde öznenin pasif, durum fiillerinde öznenin aktif olduğu vurgulanırsa bunun bir sonraki sınıf seviyesinde karşılaşılabilecek olan çatı konusuna alt yapı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Yine 7. sınıfta anlam yönünden anlatım bozukluklarını tespit etmeye yönelik kazanım görülürken, 8. sınıfta dil bilgisi yönünden anlatım bozukluklarını tespit etmeye yönelik kazanım görülmektedir. *Okuma* öğrenme alanı dışında diğer öğrenme alanlarında anlatım bozuklukları ile ilgili bir kazanıma rastlanmamıştır.

Söz Varlığı başlığı altında 8. sınıfta verilen son sözcük türü fiilimsilerdir. Fiilimsiler ile ilgili kazanım, fiilimsi eklerinin ezberletilmeden cümledeki işlevlerini fark ettirmeye yöneliktir. Bir oluş, kılış, durum bildiren; olumlu ve olumsuz yapılabilen fiilimsiler iyelik ve hal eklerini; çekime girmemekle birlikte zaman eklerini de alabilmektedir. Ayrıca cümlede özne, nesne, zarf ve yer tamlayıcısı olarak kullanılabilir. Ediskun'a (2017: 246) göre bir eylem adı oldukları için isim; bir ismi niteledikleri için sıfat, iki cümleciği bağladıkları için bağlaç olan; özne, nesne, tümleş aldıkları için de cümlede yüklem görevinde bulunan kelimelere fiilimsi denir. Dolayısıyla fiilimsilerin dil bilgisini ilgilendiren birçok

konuyla ilgisi olduğu için 8. sınıfta yer alması ve kazanımın ekleri ezberletmesi yerine cümledeki işlevi kavratmaya yönelik olması seviye bakımından da uygun görünmektedir. Ayrıca Ağlanmaz'a (2006: 47) göre filimsiler; bağlaçlar ve noktalama işaretleri ile birden çok yüklemi olan uzun ve ağırlı cümleler yerine; bağlaç kullanmadan hareket ve zaman ifadeli yoğun anlatımlı; fakat daha kısa cümleler kurulmasına yardım eden dil unsurlarıdır. Buna göre filimsilerin konuşurken de kullanıldığı ve bu yüzden böyle bir kazanımın *Konuşma* öğrenme alanı içinde de olması gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 4. Yazma Öğrenme Alanındaki Dil Bilgisi ile İlgili Kazanımlar ve Bu Kazanımların Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

Yazma	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Büyük harfleri ve noktalama işaretlerini uygun yerlerde kullanır.	✓			
Yazılarında ses olaylarına uğrayan kelimeleri doğru kullanır.	✓			
Yazılarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.	✓	✓	✓	✓
Ek fiili işlevlerine uygun olarak kullanır.			✓	
Yazdıklarını düzenler.	✓	✓	✓	✓
Cümlelerin öğelerini ayırt eder.				✓
Cümle türlerini tanıır.				✓
Fiillerin çatı özelliklerinin anlama olan katkısını kavrar.				✓

Tablo 4.'e göre *Yazma* öğrenme alanı içinde öğrencilerin yeni öğrendikleri kelimelerle oluşturacakları yeni bir dizim yani bir cümle içinde kullanmaya yönlendiren bir kazanıma rastlanmamakla birlikte "bilgilendirici ve hikâye edici metin yazma" ile ilgili kazanımların içinde yer alan açıklamalarda öğrencilerin yeni öğrendikleri kelimeleri kullanmaya teşvik edilmeleri vurgulanmaktadır.

Yazma öğrenme alanında büyük harflerin ve noktalama işaretlerinin uygun yerlerde kullanılması ile ilgili kazanım sadece 5. sınıf düzeyindedir. Ses bilgisi ile ilgili sadece bu öğrenme alanında ve sadece 5. sınıf düzeyinde kazanım görülmektedir. Ses olaylarına uğrayan kelimelerin doğru yazımı ile ilgili olan kazanımın açıklaması ise "Ünlü düşmesi, ünlü daralması, ünsüz benzeşmesi, ünsüz yumuşaması ve ünsüz türemesi ses olayları üzerinde durulur." şeklindedir.

Uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanma ile ilgili kazanıma her sınıf düzeyinde yer verilmiştir.

Ek fiili işlevlerine uygun kullanma ilgili kazanım 7. sınıf düzeyinde yer almaktadır. Ek fiil ortaokul seviyesinde art zamanlı bakış açısıyla açıklanamadığı için anlaşılması en zor konulardan biridir. Dolayısıyla henüz ek fiilin ne olduğunun kavratılmadan işlevlerine uygun olarak kullanılması beklenemez. Ek fiilin isimleri yüklem yapma, birleşik zaman çekiminde görev alma ve -ken zarf-fiili ile kullanılma işlevlerini kavratma ile ilgili kazanımların olması gerekmektedir. Ayrıca ek fiilden önce yüklem kavranması gerekir -ki programda cümlelerin öğeleri 8. sınıfta verilmiştir- ek fiilin 7. sınıfta verilmesi aşamalandırmanın uygun olmaması yönüyle dikkat çekicidir.

Bütün sınıf düzeylerinde "Yazdıklarını düzenler." kazanımı yer almakta ve açıklama kısmında yazım, noktalama ve anlatım bozukluğu bakımından yazdıklarının gözden geçirilmesi ve düzeltilmesi beklenmektedir.

Cümle bilgisine yönelik cümlelerin öğelerini ayırt etme, cümle türlerini tanıma ve fiillerin çatı özelliklerini kavrama ile ilgili kazanımlar *Yazma* öğrenme alanının içinde sadece 8. sınıf düzeyinde yer almaktadır. Bu kazanımlardan "Cümlelerin öğelerini ayırt eder." kazanımı net olmayan bir ifadeyle verilmekle birlikte kazanımla ilgili herhangi bir açıklama da yapılmamıştır. Ayırt edebilmek için öncelikle kavramak gerekir. *Yazma* öğrenme alanı uygulamaya dönük bir alandır. Dolayısıyla cümlelerin öğelerini ayırt etmek uygulama için pek uygun bir ifade olarak görülmemektedir. Cümlelerin öğelerini kavramak ve yazarken bu öğelerin işlevine dikkat ederek cümleyi doğru ve güzel yazma becerisi kazanarak bunu alışkanlığa çevirmek önemlidir. Bir diğer kazanım "Cümle türlerini tanı." ifadesiyle belirtilmiştir. Bu kazanımın açıklaması "Kavramsal tanımlamalara girilmez." şeklinde verilmiştir. Cümleler anlam, yapı, yüklem yerine ve yüklem sözcük türüne göre türlere ayrılmaktadır. Bir ismi yüklem yapabilmek için ek fiili, cümleyi olumlu ya da olumsuz yapabilmek için şekil bilgisini, cümleleri yapılarına göre türlerine ayırabilmek için bağlaçları ve fiilsileri kavramış olmak gerekir. Bunun için bu kazanımın biçim ve sözcük bilgisi ile ilgili olan kazanımlardan sonra gelmesi uygundur.

Programdaki dil bilgisi ile ilgili son kazanım "Fiillerin çatı özelliklerinin anlama olan katkısını kavrar." kazanımıdır. Bu kazanım "Kavram tanımlarına girilmeden anlamsal farklılıklara değinilir." açıklaması ile birlikte verilmiştir. Çatı kavramından 2005 Türkçe Öğretimi Programı'nda etken, edilgen, geçişli, geçişsiz çatı özelliklerinin kavranması şeklinde bahsedilirken 2015 Türkçe Öğretimi Programı'nda ise bu konuya hiç değinilmediği görülmüştür. "Aslında çatı, zihinde oluşan ve henüz tümceye dönüşmemiş bir önermeyi oluşturan bir eylemin, eylemi gerçekleştiren bir eyleyenin ve bu eylemden etkilenen başka eyleyenlerin birbirine çatılmasıdır." (Erkman-Akerson, 2007:209). Çelikpazu'ya (2012: 4) göre "Tümce düzeyinde bir dizim oluşturulmak istendiğinde zihindeki önermeye dil bilgisel bir kalıp seçilir. Böylelikle tümcede eylemin çatısı belirlenmiş olur." Yani çatının belirlenmesi seçme ve birleştirme sonucunda kişinin üslubunu belirlemektedir. Dolayısıyla çatı kavramı sadece *Yazma* öğrenme alanı içinde olmamalıdır. Çatı özelliklerinin dinlenen ve okunan metinlerdeki anlama olan katkısının kavranmasının yanında aynı zamanda yazarken ve konuşurken de uygun çatı eklerinin kullanılması gerekir ki bu

da söz konusu kazanımın uygulama boyutunda kazandırılması için diğer öğrenme alanlarının içinde olması gerektiğini gösterir.

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki öğrenme alanları ve bunların içinde yer alan dil bilgisiyle ilgili kazanımların sınıf düzeylerine göre nasıl seviyelendirildiği ve hangi öğrenme alanı içinde yer aldığı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 5. Dil Bilgisi ile Kazanımların Sınıf Düzeylerine Göre Sayılarla Dağılımı

Öğrenme Alanları	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	Toplam
1. Dinleme/İzleme	1	1	1	1	4
2. Konuşma	2	2	2	2	8
3. Okuma					
3.1) Akıcı Okuma	1	1	1	1	4
3.2) Söz Varlığı	6	8	7	4	25
3.3) Anlama	6	3	1	1	11
4. Yazma	3	2	3	6	14
Sınıf Düzeyinde Toplam	19	17	15	15	66

Tablo 5'e göre dil bilgisi ile ilgili en fazla kazanım 5. sınıfta, en az kazanım ise 7. ve 8. sınıfta görülmektedir. Öğrenme alanlarına göre bakıldığında ise 25 kazanım ile dil bilgisi konularının en fazla *Okuma* öğrenme alanı içinde yer alan *Söz Varlığı* başlığı altında olduğu görülmektedir. Bunu 14 kazanım ile *Yazma* öğrenme alanı takip etmektedir. Dil bilgisiyle ilgili konuların en az yer aldığı öğrenme alanı ise *Dinleme/İzleme*'dir. Programda dil bilgisi ile ilgili kazanımların toplam sayısı 66'dır.

Programda anlama becerilerinden *Dinleme/İzleme* öğrenme alanının dil bilgisi öğretimi ile ilgili olan tek kazanım cümlesi "... tahmin eder." şeklinde ifade edilmiş olup algılamaya yönelik olması sebebiyle uygundur.

Anlatma becerilerinden *Konuşma* öğrenme alanındaki kazanım cümleleri "... kullanır." şeklinde uygulamaya dönük olarak ifade edilmiştir.

Okuma öğrenme alanındaki kazanım cümlelerinin çoğu "... bulur.", "... ayırt eder." "... fark eder.", "... değerlendirir." vb. şekillerde okurken algılamaya yönelik olarak ifade edilmiş olmakla birlikte "... açıklar." şeklinde de aslında konuşma becerisini ilgilendiren fakat okuyup algıladıktan sonra açıklama yapıldığı için kazanımların yine algılamaya yönelik olarak ifade edildiği görülmektedir.

Yazma öğrenme alanındaki dil bilgisiyle ilgili kazanımlara göz atıldığında bazılarının "... kullanır." şeklinde uygulamaya yönelik ifade edildiği bazılarının ise "... ayırt eder.",

“... tanır.” ve “... kavrar.” şeklinde algılamaya yönelik olup uygulamaya yani *Yazma* öğrenme alanına uygun şekilde ifade edilmedikleri görülmektedir.

4.4 Tartışma, Sonuç ve Öneriler

2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki dil bilgisi ile ilgili kazanımlar incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Programda (MEB, 2018) dil bilgisi ve yazım kuralları ile ilgili kazanımların artan bir yoğunluk içinde ve aşamalı olarak yapılandırıldığı söylenmesine rağmen dilbilgisi ile ilgili en fazla kazanımın 5. sınıf seviyesinde olduğu görülmektedir. *Dinleme ve Konuşma* öğrenme alanlarında dil bilgisi ile kazanımlara daha fazla yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Konuşma, Okuma ve Yazma öğrenme alanları içinde yer alan “Geçiş ve bağlantı ifadeleri”nin kullanılması ile belirtilen edat-bağlaç kullanımı ve bunların anlama olan katkısı ile ilgili kazanımlar bütün sınıf düzeylerinde yer almakta ancak bu ifadelerin neye göre aşamalandırıldığı net bir şekilde anlaşılmamaktadır. Ayrıca bu kazanımlar arasında duyguların yazıdaki sembolü olan okuma, dinleme ve konuşmada anlamın psikolojik değerini taşıyan ünleme ile ilgili kazanıma sadece 6. sınıfta ve *Okuma* öğrenme alanında anlam olarak değinilmekte, diğer sınıf düzeylerinde ve diğer öğrenme alanlarında uygulama boyutunda bir kazanıma rastlanılmamaktadır. Ünleme hem daha fazla sınıf düzeyinde hem de tüm öğrenme alanları içinde yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Ses olayları ile ilgili kazanımlar sadece 5. sınıf seviyesinde ve *Yazma* öğrenme alanı içerisinde verilmiştir. Ses olaylarına uğrayan kelimelerin doğru yazılması imla açısından önem taşımakla birlikte ses yazmadan çok konuşmayı ve okumayı ilgilendirmektedir. Dolayısıyla *Konuşma* ve *Okuma* öğrenme alanlarında ses olayları ile ilgili kazanım olması dikkat çekicidir.

“Konuşmanın oluşum sürecinde boğumlama (söyleyiş), acıcılık, kelime hazinesi, bürün olguları, beden dili gibi hususların etkili olduğu söylenebilir.” (Onan 2015: 95) Seslerin doğru telaffuz edilmesi anlamına gelen boğumlamanın hem konuşma hem de okuma sırasında doğru ya da yanlış yapılması anlamı etkilemektedir. Çünkü dilin bürünsel özelliklerini oluşturan parçalarıüstü ses birimler konuşmada olduğu gibi okuma sırasında da anlama ulaşmada ve anlam oluşturmada önemli bir araçtır. Programda *Konuşma* öğrenme alanı içinde boğumlamayı içeren ses bilgisi ile ilgili kazanımlar görülmemektedir. Ayrıca yine programda *Okuma* öğrenme alanında da parçalarıüstü sesbirimleri ile ilgili herhangi bir ifade yer almamaktayken noktalama işaretlerine uygun okumayla ilgili her sınıf düzeyinde kazanım görülmektedir. Bu kazanımın varlığı önemlidir çünkü Onan'a (2015: 105) göre “Noktalama işaretleri, okuma sırasında söz dizimi yapısı üzerinde sesi yönlendiren ve anlam üzerinde etkili olan birimlerdir.” Bununla birlikte programın birinci kademesinde bürün özellikleri ilgili kazanımlar varken ikinci kademe böyle bir kazanımın yer bulamamasının uygun olmadığı düşünülmektedir. Çünkü noktalama işaretlerine uygun okuma daha alt bir beceri iken vurgu ve tonlamaya uygun okuma daha üst bir beceridir. Dolayısıyla programda vurgu ve tonlamaya uygun okuma ve konuşma ile ilgili

kazanımlar yer almalıdır. Ayrıca yukarıda bahsedildiği gibi her sınıf düzeyinde noktalama işaretlerine uygun okuma varken, *Yazma* öğrenme alanında noktalama işaretlerine uygun yerlerde kullanılması ile ilgili kazanım sadece 5. sınıfta görülmektedir. Böyle bir kazanımın bütün sınıf düzeylerinde yer alması gerektiği düşünülmektedir.

Türkçe yazıldığı gibi okunan fakat yazıldığı gibi konuşulan bir dil değildir. Dolayısıyla sözlü ve yazılı dil arasında dil bilgisi düzeyinde farklılıklar vardır. Programda konuşma diline ait söyleyişten hiç bahsedilmediği ve okulda bunun eğitimi verilmediği için konuşma hatalarının önüne geçilememekte bunun için ayrıca diksiyon eğitimine ihtiyaç duyulmaktadır. Programda *Konuşma* öğrenme alanı içinde sözlü dille ilgili kazanımlara yer verilmesi gerekir.

Anlatım bozukluğu ile ilgili kazanımlar anlam yönünden sonra dil bilgisi yönünden tespit edilmeye yönelik olarak verilmiştir. Bu kazanımlardan özellikle dil bilgisi ile ilgili olan kazanımın tüm konuları öğrendikten sonra tespit edilebilir olması nedeniyle 7. ve 8. sınıfta olması yerindedir. Söz konusu kazanımların sadece *Söz Varlığı* yani *Okuma* becerisi içinde olduğu görülmekte diğer beceri alanlarını da ilgilendirdiği için anlatım bozuklukları ile ilgili kazanımların bütün öğrenme alanlarına yayılması gerektiği düşünülmektedir.

Programda *Okuma* öğrenme alanı içinde yer verilen *Söz Varlığı* bölümüne genel olarak bakıldığında bu bölümde şekil bilgisi ve sözcük bilgisi ile ilgili birçok kazanıma yer verildiği görülmektedir. Bu konuların ezberci anlayıştan uzak anlamı sezdirmeye dayalı olarak verilmesi ve *Okuma* öğrenme alanı içinde olması yerindedir. Fakat programda biçimbirimlerin işlevlerini ayırt etmeyle ilgili kazanımlara bakıldığında işlevleri ayırt etmeden önce biçimbirimleri kavramak gerektiği düşünülmektedir. Bu biçimbirimlerden çekim ekleri söz dizimini ilgilendirdiği için her seviyede olmalı ve artarak devam etmelidir. Ayrıca yapım ekleri dizisel ilişki, çekim ekleri de dizimsel ilişki kurduğu için bütün öğrenme alanları içinde olmalıdır. Bu konuların *Konuşma* ve *Yazma* öğrenme alanlarında olmaması bir eksikliklerdir. Çünkü bahsi geçen dil bilgisi konularının anlatma becerileri içinde yer almaması bunların uygulama boyutunda kazanılmasını güçleştirir.

Dilbilgisi öğretiminde parçadan bütüne gidilirken ilk aşamada ses bilgisi yer almaktadır. Ses bilgisinin konu alanı içine giren ses olayları, yukarıda da bahsedildiği gibi 5. sınıf düzeyinde *Yazma* öğrenme alanı içinde görülmektedir. Ses olaylarının biçim bilgisi için önemli bir temel oluşturması bakımından 5. sınıf düzeyinde yer alması önemlidir. Ancak ses bilgisi sadece ses olaylarından ibaret değildir. Seslerin özelliklerinin de öğrencilere kavratılması gerekir. Bugün üniversite öğrencilerinin birçoğunun ünlü seslere neden ünlü, ünsüz seslere neden ünsüz denildiğini bilmedikleri de bilinen bir gerçektir.

Börekçi (2004: 12) dil bilgisi öğretiminde önemli olanın, aktarılan bilgilerin uygulama alanına aktarılabilmesi olduğunu; bunun için de öğrenme etkinliğinin kavramaya, uygulamaya yönelik olması gerektiğini ifade etmektedir. Programda özellikle *Yazma* öğrenme alanında uygulama boyutunda görülen bu eksikliğin giderilmesinde ders kitabındaki etkinliklerin ve öğretmen uygulamalarının etkili olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca

programda kazanımlar aşamalandırılırken öncelikle işlevi sezme, sonra kavrama ve daha sonra işlevine uygun olarak kullanabilme üzerine yapılandırılmalı, kazanım ve açıklamalar daha net ifade edilmelidir.

İncelenen Türkçe Öğretimi Programı'nda Ömeroğlu (2018) konuların sınıf düzeylerine aktarımında sestem cümleye, parçadan bütüne doğru giden tümevarımcı bir öğretimin olduğunu belirtmiştir. Dil bilgisi öğretimi yapılırken böyle bir aşamalandırma yapılmalı mıdır? Üstünova (2018: 3) "Dili bir bütün olarak görmek, dil birimlerinin bağlam içinde ele alınmasını zorunlu kılar." ve "Sestem cümleye bütün dil birimlerinin sistemin halkası sayılarak aralarında güç ayrımı yapılmaz." der. Bu görüşe göre söz konusu halka gelişigüzel bir araya gelmemeli; birbirine belli bir düzen sıra içinde bağlanmalıdır. Onan (2012b: 240) ana dili eğitiminde sürecin, dizisel/düşey eksenden dizimsel/yatay eksene doğru ilerlediğini belirtmiştir. Bu görüşe göre de dilin çift eklemli olmasından dolayı yatay eksende doğru bir dizimsel ilişki oluşturabilmek için yani doğru eklemleme yapabilmek için parçadan bütüne doğru gidilmelidir ve bunun için sestem cümleye doğru giden bir aşamalılık göz önünde bulundurulmalıdır. Karahan (2009: 27) ise insan zihninin önce "bütün"ü algıladığını daha sonra parçaların ve ayrıntıların farkına vardığına vurgu yaparak, öğretimde bütün-parça ilişkisinin çıkış noktasının "bütün" olacağına işaret ettiğini belirtmekte ve parçalar arasında doğru bir ilişki kurmanın, bu parçaları birleştirmenin, "bütün"ü bilinçli olarak tanımakla mümkün olduğunu ifade etmektedir. Ona göre "*cümle*", dil bilgisi öğretiminde sıra bakımından öncelikli olmalıdır. Özgen (2018: 3) de her anadil konuşucusunun kendi anadili ile ilgili sezgilere sahip olduğunu yani konuşucusunun bir cümlelerin anadiline ilişkin bilgi çerçevesinde olup olmadığını örtük olarak bildiğini ifade etmiştir. Yukarıda bahsedilen görüşler ışığında temel amacı bilinçaltı dil yapısını bilinç üstüne çıkarmak olan dil bilgisi öğretimi planlanırken önce cümleden başlanılmaktadır. Fakat tam manasıyla bir cümle bilgisi olarak verilmemelidir. Dil bir dizgedir ve bu dizgenin sistemli bir şekilde bir araya gelerek dizildiği öncelikle sezdirilmeli ve bunun için eyleyen ve eylem arasındaki ilişkiyi yansıtan cümle farkındalığı verilmelidir. Cümle farkındalığı kazandırıldıktan sonra dil dizgesinin sistemli eklemleme yapısını kavratmak ve beceriye dönüştürebilmek için parçadan bütüne gidilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Ağlanmaz, S. (2006). *Türk lehçelerinde filimsiler ve filimsi yapılar (Sıfat-fiilli yapıların karşılaştırmalı incelenmesi)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altunkeser, F. ve Coşkun, İ. (2016). 2009 ve 2015 Türkçe dersi öğretim programlarının karşılaştırılması ve değerlendirilmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. USOS 2016 Özel Sayısı, 114-135.
- Avşar, G. ve Mete, F. (2018). Türkçe öğretim programlarında kullanılan fiillerin yenilenmiş Bloom taksonomisine göre sınıflandırılması. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*. 6, 75-87.

- Aydın, E. (2017). Türkçe dersi öğretim programlarının (2015 ve 2017) değerlendirilmesi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(28), 41-66.
- Ayrancı Bağcı, B. ve Mutlu H. H. (2017). Comparison of 2006, 2015 and 2017 Turkish lesson teaching programs. *International Journal of Language Academy*. 5(7), 119 -130.
- Bayburtlu, Y.S. (2015). 2015 Türkçe dersi öğretim programı ve 2006 Türkçe dersi öğretim programının değerlendirilmesi. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(15), 137-158.
- Börekeçi, M. (2004). *Türkçe öğretimi bakımından çatı kavramı*. V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I. Ankara. 487-500.
- Çelikipazu, E. E. (2012). *Dil bilgisi öğretiminde çatı kavramı ve bu kavramla ilgili yayınlar*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ediskun, H. (2017). *Yeni Türk dilbilgisi*. (13. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erkman-Akerson, F. (2007). *Türkçe örneklerle dile genel bir bakış*. (Genişletilmiş yeni basım). İstanbul: Multilingual.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- İşeri, K. ve Baştuğ, M. (2016). Yeni Türkçe dersi öğretim programının değerlendirilmesi. *International Journal of Language Academy*. 4(4), 17-35.
- Karadağ, Ö. (2012). Anlama becerileri açısından Türkçe dersi öğretim programı (6, 7, 8. Sınıflar)'na eleştirel bir bakış. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 36 (1), 97-110.
- Karahan, L. (2009). Dil Bilgisi öğretiminde bütün-parça ilişkisinin önemi. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4(8), 23-30.
- MEB, (2018). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- Onan, B. (2012a). Dil bilgisi ve okuma öğrenme alanları arasındaki etkileşim üzerine bir analiz çalışması. *İdil Dergisi*. 1(3), 30-47.
- Onan, B. (2012b). Dil eğitiminin dil bilimsel temelleri: Ferdinand de Saussure'un genel dilbilim kuramında dil eğitimiyle ilgili bulgular. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9 (17), 219-243.
- Onan, B. (2015). Derin yapı yüzey yapı ilişkisi bağlamında temel dil becerileri üzerine bir analiz çalışması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 3(3), 91-110.
- Ömeroğlu, A. F. (2017). Dil bilgisi öğretiminin 2004-2017 yılları arası Türkçe dersi öğretim programları açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 6(1), 260-280.
- Özgen, M. (2018). *Formalist dilbilgisi kuramları*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Saussure, F. (2001). *Genel dilbilim dersleri*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Sebzecioğlu, T. (2016). *Dilbilim kavramlarıyla Türkçe dilbilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Söylemez, Y. (2018). 2018 Türkçe dersi öğretim programındaki kazanımların üst düzey düşünme becerileri açısından değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 63, 345-384.
- Üstünova, K. (2018). Dil bilgisi çalışmalarında dilin dizge oluşunun izleri. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 6(14), 1-13.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, K., Kandemir, E. ve Çınar, Z. (2017). Sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersi öğretim programına yönelik görüşleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 135-154.